

SEMPOZYUM TANITIMI**WEİNGARTEN PEDAGOJİ YÜKSEK OKULU I. ULUSLARARASI
ALEVİLİK SEMPOZYUMU****Tarihi, İnanç Tasavvuru, Ritüelleri, Kaynakları***1st International Symposium on Alawism in PH Weingarten
(History, Envision of Faith, Sources)***(I. Internationales Symposium Zum Alevitentum An Der PH Weingarten
Geschichte, Glaubensvorstellungen, Rituale, Quellen)**

Bülent KELEŞ*

Giriş

Şah İbrahim Veli e.V. Alevilik Eğitim Kurumu'nun organize ettiği I. Uluslararası Alevilik Sempozyumu 21 Ekim 2017 tarihinde Weingarten Pedagoji Yüksek Okulu'nda düzenlendi. Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı Hasan Gazi ÖĞÜTÇÜ ve Weingarten Belediye Başkanı Markus EWALD'ın açılış konuşmalarıyla başlayan sempozyumun üç ayrı oturumunda konuyu tarihi, islami, din bilimleri, sosyoloji ve antropoloji açılarından inceleyen toplam onbir bildiri sunuldu. Her bildiriden sonra bildiri ile ilgili soru ve önerilerin yer aldığı müzakere ve değerlendirmeler yapıldı. Sempozyuma başta Almanya olmak üzere Türkiye, Amerika gibi ülkelerden çok sayıda akademisyen ve dinleyici katıldı. Moderatörlüğünü, Münster Westfälischen Wilhelm Üniversitesi'nde Sosyoloji bölümü öğretim üyesi ve doktora öğrencisi Elif YILDIZLI'nın yaptığı sempozyumda verilen aralarda, Kazım ÇALIŞGAN ve Utku YURTTAŞ Alevi deyişlerini topuz ve piyano eşliğinde dinleyicilerin beğenisine sundular.

* İslam Din Dersi Öğretmeni ve Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi, Aschaffenburg/Almanya, bulentkeles@hotmail.de.

Sempozyumun bir gün öncesinde (20 Ekim 2017) sadece doktora öğrencilerinin katıldığı ve PD. (Doç.) Dr. Markus DRESSLER ve PD. (Doç.) Dr. Robert LANGER yönetiminde bir seminer düzenlendi. Seminer katılımcıları araştırma konularıyla ilgili fikir alışverişinde bulundular.

Tanıtım

Başkanlığını Heidelberg Üniversitesi Öğretim üyesi Johannes Zimmermann'ın yaptığı “Alevitentum: Forschungsstand und –perspektiven (Alevilik: Araştırma durumu ve perspektifler)” isimli birinci oturumda dört bildiri sunuldu. İlk olarak PD. (Doç.) Dr. Markus DRESSLER, “Aleviten und Alevitentum” (Aleviler ve Alevilik) isimli bildiriyle söz aldı. Günümüz Alevilik araştırmalarının merkezinde Mehmet Fuat KÖPRÜLÜ'nün bulunduğunu belirten DRESSLER, KÖPRÜLÜ'nün tezlerini Prof. Dr. Irene MELIKOFF'un geliştirdiğini ve günümüzde de Prof. Dr. Ahmet Yaşar OCAK tarafından sürdürüldüğünü vurguladı. Bildirisinde Alevilerin yoğun olarak yaşadıkları yerleri harita üzerinde gösterirken, sayıları hakkında net bir rakam vermenin zor olduğunu belirtti. Alevilik araştırmalarının din sosyolojisi kontrolünde gelişimini taslak olarak ortaya koyduktan sonra Cumhuriyet'in ilk yıllarında politik kaygılar gözetilerek yapılan Alevilik'le ilgili akademik çalışmaların bugün itibarıyla sağlıklı bir izah yapmayı zorlaştırdığını belirtti. Birinci oturumun ikinci sunumu PD. Dr. Robert LANGER ve Janina KAROLEWSKI'nin birlikte hazırladıkları “Möglichkeiten einer historisch-kritischen, empiriebasierten Alevitentumforschung und Forschungen in Bicir (Tarihsel-Eleştirel, Ampirik Tabanlı Alevilik Araştırma İmkanları ve Bicir İncelemeleri)” isimli bildiri idi. Bildirinin sunumunu PD. Dr. Rober LANGER yaptı. LANGER, Heidelberg Üniversitesi kütüphanesinde muhafaza edilen ve Alevi bir dedeye ait olan Bicir nüshaları ve içerikleri hakkında bilgiler verdikten sonra Almanya ve Türkiye'de yapmış oldukları alan araştırmalarının sonuçlarını paylaştı. Ritüel yer değiştirmelerin de olduğunu belirten PD. Dr. Robert LANGER bunun en belirgin örneklerinin Hızır-Nicholaus benzeşmesi olduğunu belirtti. Bu oturumdaki üçüncü sunumu Tübingen Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. (Jun.-Prof. Dr.) Erdal TOPRAKYARAN yaptı. TOPRAKYARAN, “Islamische Mystik (Sufismus) als Bindeglied zwischen Alevitentum und Sunnitentum (Aleviler ve Sünniler Arasında Bağ Olarak Tasavvuf (Sufilik)” isimli bildirisinde Sünni mutasavvıfların Ehl-i Beyt sevgisini yansıtan şirlerinden ve yaşam öykülerinden örnekler verdi. Birçok sünni mutasavvıfın kendisini Alevi-Bektaşî olarak yansıtmaktan endişe duymadığını, bilakis bunu bir meydan okuma olarak gördüğünü belirten TOPRAKYARAN, bu durumun

sadece Türk sufilere sınırlı olmadığını Arap mutasavvıflar için de aynı durumun söz konusu olduğunu belirtti. Birinci oturumun dördüncü ve son sunumunu “Lehren und Lernen im Alevitentum (Alevilikte öğretmek ve öğrenmek)” isimli bildirisiyle Hamburg Üniversitesi Öğretim Üyesi ve Alevilik Bölüm Başkanı Prof. Dr. Handan AKSÜNGER gerçekleştirdi. Hamburg Üniversitesi’ndeki Alevilik lisans programıyla ilgili, tecrübelerini aktaran AKSÜNGER, gelecek planlamaları hakkında bilgiler verdi. Sunumunda Alevi cemiyetlerinde yaşanan Alevilik hususunu da tartışmaya açan AKSÜNGER, anlatılan ve öğretilen Alevilikle yaşanan Aleviliğin birbiriyle benzeşmediğinin altını çizdi.

PD. Dr. Robert LANGER başkanlığında toplanan sempozyumun ikinci oturumunun ana başlığı Texttraditionen (Yazı gelenekleri) idi. İlk sunumu araştırmacı-yazar Levent METE “Relevanz der Buyruk-Schriften im Zuge der religiösen Selbstfindung der Aleviten (Alevilerin Dini Kimliklerini Tamamlama Sürecinde Buyrukların Önemi)” isimli bildirisiyle gerçekleştirdi. Buyrukların Alevilerin en önemli inanç ve amel kaynağı olduğunu vurgulayan METE, bildirisinin merkezine Sefer AYTEKİN’in 1958 yılında yayınladığı Buyruk’u yerleştirerek, daha sonra yayınlanan diğer tüm buyrukların bu Buyruk’un bir taklidi olduğunu belirtti. Bildirisinde Buyruk’tan değişik pasajlar sunarken, genelde Şeyh Safi Buyruğu’ndan yararlandığı görüldü. İkinci oturumdaki “Vilayetname-i Hacı Bektaş-ı Veli” adlı ikinci bildiri Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Mark SOILEAU tarafından Türkçe olarak sunuldu. Alevi-Bektaşî kültürünün en önemli yazılı kaynaklarından olan Vilayetname-i Hacı Bektaş-ı Veli’yi detaylı bir incelemeye tabi tutan SOILEAU, 1624 yılına ait en eski nüshadan başlayarak, görme imkanı bulduğu 53 değişik nüshadan örnek metinleri katılımcılarla paylaştı. Bu oturumdaki son sunumu Heidelberg Üniversitesi Öğretim Üyesi Johannes ZIMMERMANN, “Forschungstelle ‘Handschriften aus alevitischen Familienarchiven’ (Elyazması Alevi Aile Arşivlerini Araştırma Merkezi)” isimli bildirisiyle yaptı. ZIMMERMANN bildirisinde Şah İbrahim Veli ve Dede Garkın Ocakları mensuplarının Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg’e (Heidelberg Üniversitesi) bağışladığı ve BİCİR (Bıdır: Malatya’da bir Köy) ismi altında kayıtlı olan elyazması eserlerin tahlilini gerçekleştirdi.

“Araştırma Kaynakları ve Tarih” konu başlıklı üçüncü ve son oturumun oturum başkanlığını Doç. Dr. Erdal TOPRAKYARAN yaptı. Bu bölümde ilk bildiri Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ali YAMAN gerçekleştirdi. “Aleviliğin Tarihi ve Teolojisinin Yeniden Güncellenmesi Sorunu” başlıklı bildirisinde

YAMAN, Alevilerin şehirleşmeyle birlikte Türkiye ve yurtdışında yaşadığı zorlukların üzerinde dururken, bu zorlukların aşılmasında Alevi kurum ve kuruluşlarının üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmesinin zorunluluğuna vurgu yaptı. Üçüncü oturumun ikinci bildirisini Skype üzerinden salona bağlanan Prof. Dr. Ayfer KARAKAYA-STUMP, “Alevi Kaynakları Işığında Kızılbaş Hareketinin Oluşumunu Yeniden Düşünmek” ismiyle yaptı. Ocak mensubu Alevi dedelerinden elde ettiği kaynaklar ışığında araştırmasını genişleten KARAKAYA-STUMP, Alevilerin, Safeviler’in tüm propagandalarına rağmen, kendilerini etkin bir savunma refleksiyle süileşmekten koruduğunun altını çizdi. Diğer taraftan Alevilerin oluşum sürecinde Vafaiyye Tarikatı’nın da önemli bir rol oynadığını vurguladı. Son oturumun üçüncü tebliğini İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Öğretim Üyesi Yard. Doç. Dr. Mehmet ERSAL “Ocakları Aleviliğin Temel Kaynaklarından Biri Olarak Görmek Neyi Değiştirir” ismiyle sundu. ERSAL, ocakların Alevi inancının merkezinde yer alan kurumlar olduğunu vurgularken, ocakları anlamadan Aleviliği anlamının mümkün olamayacağını altını çizdi. Ocakların aile mirası şeklinde Aleviliğe ait inanç ve değerleri kuşaktan kuşağa aktardığını belirten ERSAL, bu sistem kavranıldığında Aleviliğin ne geçmişini ne de geleceğini anlamakta problem yaşanmayacağına değindi. Hem oturumun hem de sempozyumun son sunumunu ise Dr. Cem KARA “Zwischen Toleranz und Abgrenzung. Kulturbeziehungen zwischen Bektaschis und Christen im langen 19. Jahrhundert (Hoşgörü ve Kısıtlama Arasında. 19. Yüzyıl Boyunca Bektaşiler ve Hıristiyanlar Arasında Kültürel İlişkiler)” isimli bildirisini yaptı. Bildirisinde 19. yüzyıl boyunca Bektaşilerin Hıristiyanlar hakkındaki ifadelerine ve Hıristiyanların da Bektaşiler hakkındaki ifadelerine oldukça geniş bir yer ayıran KARA, Hıristiyan olduğu halde Bektaşî tekkesi üyesi olanların da bulunduğu altını çizdi.

Değerlendirme:

Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı’nın (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend) öncülüğünde tüm Almanya çapında uygulanmakta olan Demokratie Leben (Demokratik Yaşam) projesi kapsamında gerçekleşen sempozyum, Şah İbrahim Veli e. V. Eğitim Kurumu ve Weingarten Pedagojik Yüksekokulu’nun işbirliği ile organize edilmiştir. Değişik ilim dallarından çok sayıda araştırmacı ve bilim adamının Almanya’da Alevilik araştırmaları kapsamında bir araya gelmesi önemli bir gelişme olmuştur. Katılımcıların sunumlarını 20 dakika içerisinde tamamlamaları öngörülmüş olmasına rağmen, her katılımcıya

yaklaşık 30 dakikalık süre verilmiş ve soru cevap faslıyla birlikte bu süre kimi zaman 45 dakikayı bulmuştur. Konu başlıklarının dinleyicilerin ilgisini çekmesi, süre sınırlamasını hükümsüz kılmış ve bu durum sempozyumun planlanandan daha uzun süre devam etmesine neden olmuştur. Sempozyumda tercüman bulunmaması büyük bölümü Türkler'den oluşan dinleyicilerin bir kısmının Almanca yapılan sunumları anlamamasına neden olmuş ve bu kişiler sempozyumdan istifade edememişlerdir. Yine, Türkçe yapılan sunumlarda da aynı sorun yaşanmış ve az sayıda da olsa Alman dinleyici Türkçe sunumları anlayamamıştır. Sempozyumun ilk kez gerçekleştirilmesi dolayısıyla bu denli aksaklıkları da normal karşılamak gerekmektedir.

Almanya'da Alevilik araştırmalarına zemin teşkil etmesi bakımından bu denli geniş katılımlı bir etkinlik, ileride yapılacak olan Alevilik konulu çalışmalara nitelikli bir örnek oluşturmuştur. Sempozyumun dikkat çeken diğer bir yanı ise, katılımcıların çözüm odaklı çalışmaları olmuş ve bu durumun gelecek açısından ufuk açıcı olduğu gözlemlenmiştir.

